

האיחוד

עלון לשבת קודש

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת

לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: דיבור בתפילה (ג)

ההפטרה: "ויקראו ימי" (מלכים א, ב)

פרשת ויזי

"ויקרא בהם שמי ולם אבותי אברהם ויצחק..." (כוז, טו)

יעקב מברך את נכדיו מנשה ואפרים ומאחל להם כי יגדלו לתפארת המשפחה... באומרו "ויקרא בהם שמי ושם אבותי", שכן כאשר הבנים אינם הולכים בדרך התורה והמצוות הרי האבות והסבים מתביישים בעובדה ששמן נקרא עליהם, לפיכך בירכם יעקב שיהיו ראויים לכך ששמו ושם אבותיו, אברהם ויצחק יהיה נקרא עליהם...

"יברך את יוסף ואמר... יברך את הנערים" (כוז, טז-טז)

הפסוק פותח "ויברך את יוסף" ולבסוף בירך רק את הבנים, אם כן היכן הברכה ליוסף? אלא "ויברך את הנערים", אין ברכה יותר טובה לאדם שיהיו בניו מבורכים במידות ומעלות טובות והולכים בדרך ישראל סבא, שומרי תורה ומצוות.

"יברכם ביום הזה לאמור בך יברך ישראל לאמור ישימך אלוהים כאפרים"

וכמנשה" (כוז, כ)

מדוע אנו מברכים את ילדנו ברכה זו דווקא בכל ערב שבת? מסביר בעל "ילקוט יהודה", כי אפרים ומנשה גדלו ונתחנכו במצרים בלי סביבה יהודית ובכל זאת נשארו ביהדותם ולא נטמעו בין המצריים, ומפני שידע יעקב שעתידים ישראל להיות מפורדים בין האומות נתן ברכה לדורות הבאים שבכל מקום שימצאו יישרו ביהדותם כאפרים וכמנשה.

העידוד שהרים אותי מאשפות

מעשה שהיה

הייתי בן יחיד אחרי 3 בנות, אולי בגלל זה היו להורי תקוות רבות אלא

שאפילו אחת מהן לא הייתה קרובה להתגשם. הייתי עקשן לא קטן, בעל

כישרונות בינוניים ושובב גדול.

הורי חשבו עלי הרבה: "מה יהיה עם הילד הזה?" הם שאלו.

כשאבא ואני היינו חוזרים מבית הכנסת, אבא היה עטור בבגדי שבת כמלך ואני בחולצה מוכתמת ושחורה ובמכנסיים מאובקות. "שבת שלום" הייתה אימא מקבלת את פנינו, ואבא היה מסתכל לעברי ונאנח: "תאמיני לי שלא ראיתי את שמואל מתחילת התפילה, איני יודע איפה הוא היה כל הזמן, שיחקת עם חברים, אה?".

אימא הביטה בעוגמה במכנסיים שנפער בהם חור קטן בברך ואני ניסיתי להתגונן: "לא נכון, כן נכנסתי לביהכ"ס, אתה לא זוכר אבא שהייתי לידך עד סוף" לכו נרננה? גם לקראת סוף ערבית הגעתי והתפללתי", "אה, מילד בגילך אני מצפה להרבה יותר, ראיתי את החברים שלך

הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק תל אביב * שיעון חורף * סוף זמן ק"ש לשבוע הבעל"ט 8:36 - 8:39

כניסת שבת: 4:21 יציאת שבת: 5:13 יציאת שבת: 5:43

✓ בגיל 10 הילד כבר בשל לשבת רוב התפילה, לכן ימצא בבית הכנסת ברוב התפילה.

✓ ההגדרות הן כלליות לגבי הגיל שבו הילד מסוגל לשבת ולהתרכז ולהתפלל כראוי אך בפועל זה עשוי להשתנות מילד לילד אפילו באותה משפחה.

✓ הערה לכל הגילאים: גם ילד שכבר בשל לשבת לאורך רוב התפילה בבית הכנסת, עדיין אינו מסוגל שלא להסיט את עיניו מן הסידור שעה ארוכה כל כך, ברור בהחלט שקצת יחלום, קצת ידלג, זה נורמלי. אין להסתכל אליו ועליו יותר מדי, יש לדאוג שיאמר כמה קטעים כראוי כקריאת שמע ושמונה עשרה וגם לאפשר לו באמצע תפילת השבת הארוכה לצאת לחצר ביה"כ לפוש עם חבריו (פקדי חינוך לרב משה שמואל מירניק עמ' 196).

ד. אם פעולה מסוימת כמו תפילה מלווה תמיד בדיכוי, מרירות או גם בהשפלה מן ההכרח שהילד יקשר בין התפילה לבין הסבל ואי הנעימות שנגרמו לו עקב כך, ובעתיד כשיזכירו לו את אותה מצוה הוא יירטע מלקיימה כיון שבאופן מידי היא תתקשר אצלו עם הסבל ואי הנעימות שהיו כרוכים בכך בימי ילדותו.

דוגמא ממעשה שהיה: אב אחד שבנו הגיע לגיל חינוך, הקפיד עליו מאוד שיתפלל כראוי, ואפילו ויתר על תפילת ותיקין לשם כך העיקר להתפלל עם בנו כדי לחנכו. גם על דבקותו ועמקותו בתפילה הוא ויתר למען חינוך בנו. הוא כל הזמן בחן והשגיח על בנו, אם הוציא עיניו מהסידור העיר לו, כששקע בחלומות – העיר אותו ודוקא במקום בו השקיע כ"כ בילד, שם ספג את הכשלוש והאכזבה הגדולים ביותר. בנו "נשר" מן הדרך וגם הפסיק להתפלל לגמרי. כששאלו את הילד בענין, הוא השיב: "דוקא בגלל שאבי הקפיד ולחץ עלי כל השנים חלמתי מתי יגיע היום בו אוכל להשתחרר מהלחץ הזה, היום אני פשוט שונא את התפילה, לא מסוגל להתפלל". האב בעצם עשה הכל למען שילדו יתפלל, מלבד העיקר, שירצה להתפלל ושיהיה לו סיפוק ורגש חיוביים כלפי התפילה. במקום זה יכל האב לשבח את הילד בשולחן שבת בפני כל המשפחה שהוא נהנה מתפילת הילד המרגשת וכן להביא מעשיות על גודל מעלת התפילה בשולחן שבת (ולכך החינוך היהודי לרב יחזקאל יעקובסון עמ' 1-2).

ה. ילד קטן המפריע למהלך התפילה מותר להשתיקו ברמז או בדפיקה על השולחן אף באמצע קריאת שמע או תפילת שמונה עשרה, אך אסור לו לדבר בפיו כדי להשתיקו אף שמטרידו בתפילתו. ואם אין הרמיזה מועילה יכול לעשות תנועה בקול להשתיקו אך לא בדיבור ממש (ולקרי"י חינוך קטן עמ' 64).

ו. ילד קטן המבקש מאביו או מאדם גדול הנמצא באמצע תפילת שמונה עשרה, שיראה לו היכן להתפלל והילד חוזר ושואל ומטרידו ככוונתו, רשאי לפתוח לו הסידור ולהראות לו מה להתפלל ו"מ"מ לכתחילה ראוי להראות לקטן היכן להתפלל בטרם יתחיל שמונה עשרה (ולקרי"י עמ' 64).

ז. אם לילד או לילדה קשה לעשות פעולה, למשל להתפלל, וההורה צועק וגוער עליו בשל כך, אזי התפילה מתבצעת בכפייה, במתח וחרדות. למחרת לילד קשה יותר להתפלל וההורים צועקים יותר ומתרגזים והגלגל חוזר על עצמו. יוצא שההורים עצמם מקשים על הילד בתחום הקשה לו ביותר, במקום זאת עליהם לבוא לקראתו לעזור לו ולהקל עליו וזה ע"י שיעודו אותו, כלומר באותה פעם שהילד התפלל יפה ישבחו אותו על כך, הילד ישאב מזה כח להשתפר עוד ועוד בנושא (דרכי חינוך היהודי עמ' 3).

דוגמא ממעשה שהיה: סיפר נער "שנשר" ונהיה חילוני: "אם כשאני מתפלל פחות או יותר כפי יכולתי אבי מצביע שבעצם עברתי כמה עבירות: הפסקתי בדיבור באמצע פסוקי דזמרה, עניתי אמן חטופה בברכת יוצר ובכלל לא כיוונתי כראוי בזמן הוצאת שם שמים מפי, כ"כ הרבה עבירות בתפילה אחת, אולי מוטב שאעשה עבירה אחת בלבד, פשוט לא אתפלל..."

עלינו להבין שביקורת מתמדת ומציאת מום בכל עשייה ופעולה, על כרחיה מדרבנא לאי עשייה ולבריה מכל פעילות בונה (פקדי חינוך עמ' 259).

י. הורה שמחנך את בניו לתפילה חייב לשמש דוגמא אישית בעניין (אורים כמתכנים עמ' 84).

הטעם: כיצד ההורה יכול להוכיח את בנו בענין אם הוא עצמו לפעמים חולם קצת, לעיתים מפטפט בתפילה (אפילו לצורך חשוב, שהרי הבן לא יודע להבדיל כי סוף סוף הוא רואה שאביו מדבר) מה הוא מצפה מבנו? (פקדי חינוך עמ' 64).

שעור לגברים באשדוד בכל מוצאי שבת חצי שעה אחרי רבינו תם בנושא: גמרא מגילה הלכות עם הרב אבנר עמר שליט"א בבי"כ אור מאיר רח' התלמוד 17 אזור ז

משרדי "האיחוד" טל': 08-8644452 דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com

שלא עוזבים את הכיסא מתחילת התפילה ועד סופה, וגם כשהיית בפנים זה נקרא להתפלל זה?... נראה היה שאתה נע באי נוחות, רק מחכה שתסיים את חובתך ותוכל לצאת להשתובב, זה לא נקרא תפילה!..." ידעתי שיש הרבה מן הצדק בדבריו של אבי, לא הייתי כולי מלא התלהבות ורצון להתפלל, אך בכל זאת טעם מר עלה בפי שאמר לי: "חבל על ההשתדלות שלך, היא ממילא לא שווה כלום." היו עוד דוגמאות נוספות שנחרטו עמוק בליבי וגם כיום, כעבור 40 שנה, איני מסוגל לשכוח אותן.

מטבעי הייתי ילד שחושב הרבה על עצמו, וכפי שאמרו ההורים שלי: "שום דבר חוץ ממך לא מעניין אותך". באחד הבקרים פגשתי שכן קשיש שנשא סלים כבדים, הצעתי לו את עזרתי, הוא שמח מאוד. הרגשתי שטעם חדש וטוב של נתינה מציף אותי וכבר נטלתי את הסלים וצעדתי מהר אבל אח"כ האטתי את הקצב כדי להתאים לאלו של שכני. אח"כ הגעתי הביתה וסיפרתי לאימא שעזרתי לשכן ושאני צריך פתק על איחורי לת"ת. אימא כתבה לי פתק אבל לא נמנעה להוסיף בקריצה: "מה לא עושים כדי להגיע מאוחר לת"ת". הטעם הטוב נעלם כלא היה, שוב הייתי שמואל הרע וזומם התעלולים שאף פעם לא יעשה טוב ולא יחשוב טוב חוץ מעל עצמו. דוגמאות אלו ואחרות לא החזירו אותי למוטב, להיפך, הלכתי ונעשיתי גרוע מיום ליום.

כשעליתי לשיבה קטנה, כבר היה ברור באיזה "סוג בחור" מדובר, גם בשיבה התחברתי לנוער שוליים ואבא היה שואל מפעם לפעם: "לא למדת היום, אה? תיארתי לעצמי".

בפעמים הראשונות כשניסיתי לתקן את הרושם המעוות, ולספר שדווקא למדתי, הייתי שומע: "טוב, מה כבר אפשר להספיק ביום אחד", או "שמואל, שמע לי, משעת לימוד ביום לא צומחים לגדול הדור", וכששמעתי זאת הפסקתי ללמוד גם את שעת לימוד זו. בשיבה ששהיתי חצי יום עבדו וחצי יום למדו, הייתי בטוח שכך אעביר את שארית ימי מתנדנד "בין לבין" ואחיה חיים ריקים מתוכן משעממים ומדכאים. הייתי קרוב לגיל 20 משתדל לשמור על ההלכות, מניח תפילין בבוקר, אבל לא יותר מזה, אהבתי לעבוד אבל בלימוד התרשלתי מאוד, והתפילות שלי היו מהשפה ולחוץ. יום אחד עצר אותי אחד ממגידי השיעור בפנית המסדרון ושאל בעדינות אם יש לי 2 דקות פנויות וכך מצאתי את עצמי עומד ומקשיב ל... מחמאה הראשונה כך נדמה לי שקיבלתי בחיי: "שמואל, שאלת היום שאלה יפה מאוד בשיעור. אני חייב להגיד לך שעד עכשיו עוד לא מצאתי תשובה למרות שאני חושב עליה כל היום". "אני? שאלתי שאלה? כבודו התבלבל בוודאי עם מישהו אחר", אמרתי. "לא, לא, זה היית אתה", השיב מגיד השיעור וחזר על השאלה. נכון, באמת שאלתי את השאלה הזו, סתם כך, אני לא יודע איך היא נפלטה מפי. זה היה ברגע שבכל זאת הקשבת, עלתה לי שאלה ואני זרקתי אותה לחלל האוויר, לא ממש בכוונה והוא קיבל את הדברים ברצינות, יושב וחושב על זה.

"יש לך כנראה ראש מאוד טוב, אם שאלת שאלה כזו" הוא אמר.

ל? ראש טוב? חה, שישאל את הורי איזה ראש יש לי, הם כבר יספרו לו...

ובכל זאת מה שקרה זה שמצאתי את עצמי יושב בשיעורים שלו וחושב, מחפש הברקות ושאלות מעניינות, הפכתי בשיעור שלו לבחור אחר, מתעניין, שואל ורוצה לשאת חן וחסד.

מרגיש פעם ראשונה בחיי שאני יכול להשביע את רצוני של מישהו.

לאחר תקופה קצרה הוא הזמין אותי אליו הביתה לסעודת שבת, שלאחריה הוא אמר לי שכל המשפחה שלו מאוד נהנתה, והבן שלו אמר שאני שר זמירות מאוד יפה. אם לא אכפת לי לבוא לעיתים קרובות יותר. הסמקתי, באמת יש לי קול ערב וקצת שרתי שם... מאותה שבת הייתי כמעט בן בית אצלו בסעודות שבת. אח"כ שמעתי מחמאות גם על התפילות שלי. זה היה שהזדמן לי פעם אחת להתפלל קצת יותר בכוונה, הוא ארב לי כל העת ובסיום התפילה אמר לי שהתפילה שלי היום ריגשה אותו...

תוך זמן קצר הפכנו לידידים, לידי הייתי שמואל אחר, שרוצה להיות טוב, שמישהו מעריך אותו ויודע שהוא שווה, היום אני מעריך גם את המצוות שלי.

כעבור תקופה קצרה התארסתי ואח"כ נישאתי ועזבתי את הישיבה. הורי יכלו לנשום לרווחה, סופסוף בנם עולה על דרך המלך... גם אני הרגשתי עצמי עולה על דרך המלך. שוב לא הייתי אחד שמקסימום שאפשר לצפות ממנו זה שלא יעשה ברשות. פתאום הייתי אחד שיש לו ראש טוב, שיש לו קול ערב שהוא יכול להתפלל יפה, ששווה משהו.

יש לי 4 ילדים, וכשהיו קטנים עמלתי כל הזמן להכניס להם לראש שהשבת שלהם שווה! שהתפילות שלהן נהדרות ועולות היישר לכיסא הכבוד! כל דבר טוב זכה להגדלה ולהערכה.

כך אני משתדל לנהוג גם ביחס לנכדי, שתהיה להם ילדות פורחת ושחלילה לא יגיעו לאן שהגעתי כי ברור לי שהכוון השני, הרסני ופוגע. כל היום עומד מול עיני כלל ברזל אחד שהפך לחלק ממני, הכלל שהעלה אותי מאשפות – "אתה שווה!".

הלכות דיבור בתפילה[ג]

פנית ההלכה

א. אין להביא ילדים קטנים ביותר לבית הכנסת שאינם מתפללים ורצים הלך ושוב בביה"כ"נ בשחוק וגם מטרידים ומבלבלים את הציבור בתפילות (משנ"צ סי' קכד ס"ק כה, וילקו"י חינוך קטן מהד' תשס"ג עמ' פח) וגם האב בעצמו לא מצליח להתרכז בתפילתו שהרי הוא צריך כל הזמן להשיג עליהם למנוע את השתוללותם (עיין באורחות יוסף עמ' קיז). ועדיף להתפלל יחיד בבית מאשר להביא עמו ילדים קטנים לבית הכנסת שיפריעו לציבור להתרכז בתפילתם (וילקו"י ע"ס).

הטעם: ילד קטן המובא לביה"כ ואינו יודע לקרוא, אינו מתפלל ומשתעמם, ובשעמומו הוא מרעיש ומפריע, האב אינו יכול להתפנות לתפקיד הגננת ומנסה להשתיקו אך הילד לא מבין מה חטאו, וכי אסור לדבר ולעשות חוכמות! כך גדל הילד באוירה שלילית והוא לומד שביה"כ מהווה אתר למשחקים, בילוי והשתוללות וממילא יפתח יחס מזלזל כלפי ביה"כ כשיגדל במקום אימה ויראה (הורים ממהכים לרצונת נעמי כליטקופף ח"א עמ' 83).

ב. מצוה להביא ילדים קטנים שהגיעו לחינוך [מגיל 6 ומעלה] לבית הכנסת להתפלל עם הציבור ולזרזם להקשיב ולענות אמן, ולחנכם לעמוד בכבוד ויראה ולהיזהר בקדושת המקום כראוי (וילקו"י עמ' פח).

ג. לגבי הזמן שיששה הילד בביה"כ להתפלל תלוי בגילו ובסבלנותו, בד"כ ע"פ הפירוט הבא:

✓ **בגיל 6-7** הילד יודע כבר לקרוא מעט ולכן יגיע רק לחלק מהתפילה ויקרא מעט מן הקטעים המוכרים לו ועדיף שיגיע לחלק המסיים של התפילה שאז בסיום התפילה יוכל לצאת ביחד עם האב ואחיו הגדולים דבר המקנה לו תחושה שהתפלל עמהם [כגון: בשחרית של שבת שיגיע בזמן מוסף].

✓ **בגיל 8-9** הילד בשל יותר "לשבת" וגם גדלים קטעי התפילה המוכרים לו ועמהם גדל זמן נוכחותו בביה"כ [כגון: בשחרית של שבת שיגיע בקריאת התורה].